

Boekbespreking

M.P. KERNEY & R.A.D. CAMERON, 1979. A field guide to the land snails of Britain and North-west Europe. Collins, London, ISBN 0 00 219676 X, 288 pp., 24 kleurenplaten, talloze pentekeningen, 397 kaarten. Prijs geb. £ 5.50 (ca. fl. 27).

De Britse uitgever Collins heeft grote naam gemaakt met zijn veldgidsen over planten en dieren van de gehele wereld. Tot nu toe zijn de weekdieren in die lange rij van gidsen nog niet aan de beurt geweest; uiteraard vormden vogels de hoofdschotel. De nieuwe gids van Kerney & Cameron, voortreffelijk geïllustreerd door Gordon Riley, is een uitzonderlijk goed debuut voor de weekdieren in deze reeks.

Een bespreking moge aan de beoordeling vooraf gaan. De indeling van het boek is als volgt: (1) voorwoord, (2) "How to use this book", (3) inleiding, (4) het gebied bestreken door de gids (Noordwest-Europa inclusief IJsland, oostelijk tot aan de oostgrens van Finland, Oost-Duitsland en Zwitserland, en zuidelijk tot aan de noordgrens van Italië; verder loopt de grens door Zuid-Frankrijk, de elf zuidoostelijkste departementen zijn niet ingesloten — westwaarts van de Pyrénées Orientales is de landsgrens tussen Frankrijk en Spanje ook de zuidgrens van de gids), (5) de biologie van naakt- en huisjesslakken (13 pp.), (6) namen en classificatie van naakt- en huisjesslakken, (7) vinden, verzamelen en bewaren, (8) determinatie, (9) kartering, (10) verklaring van termen, (11) lijst van soorten, (12) beschrijving van de soorten (155 pp.), (13) soorten van warme kassen, (14) literatuur, (15) register, (16) verspreidingskaarten (276 voor Noordwest-Europa en 116 voor de Britse eilanden).

Wat betreft het bestreken gebied, de auteurs hebben er goed aan gedaan minder bekende gebieden (Iberisch Schiereiland, Italië en de Balkan) buiten beschouwing te laten; deze gebieden zijn bovendien zeer soortenrijk, wat het boekje veel te uitgebreid gemaakt zou hebben. Hetzelfde geldt voor de Middellandse zee-kust van Frankrijk, beter bekend, maar eveneens rijk aan soorten, en Oostenrijk, goed bekend en met een zeer diverse fauna. Men dient ergens grenzen te stellen en het werk dient overzichtelijk te blijven. De Franse editie zal t.z.t. wel de slakken van de zuidoostelijke departementen behandelen, wat dus ook extra illustratie vergt. In de huidige (volledige) opzet worden 279 soorten behandeld en 10 exoten bekend van warme kassen.

De soortenlijst bestaat uit een opsomming van namen, waarbij de subgenera in een ander lettertype gedrukt zijn, iets wat wellicht wat ongebruikelijk is. Het valt op dat in het hele boek de komma tussen auteur en jaartal (voorgeschreven door de vigerende regels van de nomenclatuur) weggelaten is. De soortenlijst had iets meer kunnen bieden; de Britse soorten zijn in het systematische gedeelte aangegeven met een sterretje — dat had ook hier kunnen gebeuren. Er is hier eveneens een goede gelegenheid voorbijgegaan om van de soortenlijst een landenlijst te maken. Achter elke naam had een serie afkortingen (voor mijn part de internationale autokentekens of postcode-afkortingen) met landen waar de soort voorkomt kunnen staan; bij in alle landen voorkomende soorten had men dan een aparte code kunnen gebruiken.

Het systematische gedeelte is voortreffelijk. De beschrijvingen zijn kort maar duidelijk, verwante of er op gelijkende soorten worden aangestipt, oecologie en verspreiding opgegeven. Moeilijke groepen worden niet omzeild en anatomische tekeningen worden gegeven waar nuttig en noodzakelijk. Een enkele keer wordt wat lichtvaardig geoordeeld over uitwendige kenmerken (p. 103 "Most species of *Arion* in our area are identifiable on external characters . . ."), maar er wordt duidelijk gewaarschuwd

voor de voetangels en klemmen op dit gebied. Helaas zijn determineertabellen schaars; binnen enkele groepen wordt een (geslaagde) poging daartoe gedaan, maar er is niets om de beginnening op weg te helpen zijn weg te vinden in de 155 pp. van het systematische gedeelte. Een eenvoudige sleutel, desnoods vrijwel uitsluitend uit simpele schetsen bestaand, met verwijzingen naar afbeeldingen en pagina's, zou binnen het kader van de mogelijkheden hebben gelegen. Men denke aan simpele zaken als schelpen die breder zijn dan hoog, of omgekeerd, met of zonder tanden in de mond, met spirale of radiale sculptuur, enz. Binnen een kort bestek zou men dan wegwijs gemaakt kunnen worden.

De Europese kaartjes zijn maar klein, steeds negen op een pagina. In de meeste gevallen zijn de aanwijzingen in de tekst samen met de kaartjes voldoende om een beeld te krijgen van de verspreiding; soms bestaat die uit één of enkele vindplaatsen in het onderhavige gebied — de stippen zijn dan erg klein en soms moeilijk te zien. Overigens verdienen de auteurs de grootste lof voor hun moed en doorzettingsvermogen om kaarten te maken voor Westeuropese landmollusken — in heel veel gevallen een allereerste poging. De Britse kaartjes, steeds vier op een bladzijde, zijn gedetailleerder. De code voor zich uitbreidende soorten (een naar boven wijzend pijltje) en voor achteruitgaande soorten (een naar beneden wijzend pijltje) is origineel en duidelijk.

De illustratie van de hand van Riley is zonder meer voortreffelijk en zeer functioneel te noemen. Een heel enkele maal doen de kleurenplaten wat flets aan. De *Cepaea*-soorten op plaat 23 hadden best iets harder mogen zijn; hetzelfde geldt bijv. voor de *Arionidae* op pl. 4. Deze opmerkingen doen overigens niets af aan de artistieke waarde van de figuren; vaak zijn de schelpen van twee verschillende zijden weergegeven, of kleurvarianten, of het gehele dier. De pentekeningen in de tekst zijn heel mooie tekeningen van schelpen, vaak met details, en simpele anatomische tekeningen bij groepen waar dit functioneel is.

De literatuurlijst vind ik iets te kort; ik geef toe dat het maken van zo'n lijst ongelooflijk moeilijk is. Bij de Britse literatuur zou ik wat meer verwacht hebben, bij de continentale zou de nog veel gebruikte Geyer en het boekje van Steenberg in de serie *Danmarks Fauna* niet hebben mogen ontbreken. Uiteraard figureert onze onvolprezen Gittenberger, Backhuys & Ripken wel in de lijst. Met adressen van verenigingen is het altijd een moeilijke zaak; secretarissen wisselen voortdurend en geen vereniging heeft zodoende een permanent adres — een postbus of instituut zou hier een uitkomst zijn.

Wat betreft drukfouten, die zijn tegenwoordig soms moeilijk te vermijden; ik stuitte o.a. op *Chondrina* (p. 87), *Allopiinae* (p. 155) en *Trancatellina* (p. 229).

Nog een paar opmerkingen. De familienaam *Pomatidae* is wat ongebruikelijk; de meeste werken gebruiken *Pomatiasidae*. De spelling is zeker nog een punt van discussie. De *Orculidae* komen ook in Zuid-Afrika voor (p. 76 "through southern Europe and the Near East"). *Zebrina detrita* komt ook in oostelijk Frankrijk ("S. and SE. France; Switzerland; . . .") voor, wat echter wel correct op de kaart aangegeven is. Men heeft een schatting van het aantal soorten weekdieren van 80.000 (p. 9) weer verlaten voor een hoger getal. Mag de index bij een volgende druk aan het einde van het boek geplaatst worden?

Alle boven genoemde zaken zijn niet storend en zinken in het niet bij de algehele kwaliteit van de gids. Voor het eerst beschikken we nu over een volledige handleiding voor de landmollusken van Noordwest-Europa en wat voor een gids . . . Ik moge concluderen dat deze gids een mijlpaal is in de geschiedenis van de niet-mariene malacologie van ons stuk van Europa; de auteurs en illustrator verdienen een gelukwens voor het geslaagd volbrengen van een zeer moeilijke taak.

A.C. VAN BRUGGEN